

SPRAWOZDANIA

**Z DZIEJÓW BANKOWOŚCI – BANKOWOŚĆ CENTRALNA
W POLSCE I NA ŚWIECIE
III OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA
LUBLIN, 25 MAJA 2019 R.**

W dniu 25 maja 2019 r. w budynku Centrum Transferu Wiedzy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie odbyła się III Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. *Z dziejów bankowości – bankowość centralna w Polsce i na świecie*, zorganizowana przez Katedrę Historii Ustroju i Prawa Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa KUL oraz Fundację Fundamenta. Celem tegorocznej konferencji było nawiązanie do okrągłych rocznic powstania banków centralnych w Polsce i na świecie, w tym 350. rocznicy powstania pierwszego banku centralnego na świecie (Sveriges Riksbank), 190. rocznicy utworzenia Banku Polskiego (protoplasty Narodowego Banku Polskiego) oraz 20. rocznicy powstania Europejskiego Banku Centralnego. Dążąc do realizacji tego celu tematyka obrad podczas konferencji dotyczyła szeroko rozumianego prawa bankowego, finansowego i skarbowego oraz implikacji ekonomiczno-gospodarczych związanych z hasłem głównym konferencji. Komitet Naukowy tworzyli: ks. dr hab. Mirosław Sitarz, prof. KUL (przewodniczący), dr hab. Marzena Dyjakowska, prof. KUL, dr hab. Waldemar Bednaruk, prof. KUL, oraz dr Judyta Dworas-Kulik (sekretarz). Skład Komitetu Organizacyjnego był następujący: dr hab. M. Dyjakowska, prof. KUL (przewodnicząca), dr J. Dworas-Kulik (sekretarz), dr Anna Słowikowska, dr Agnieszka Romanko oraz mgr Paweł Banduła. Konferencja została objęta honorowym patronatem: Prezesa Narodowego Banku Polskiego prof. dr. hab. Adama Glapińskiego, Wojewody Lubelskiego dr. hab. Przemysława Czarnka oraz Prezydenta Miasta Lublin dr. Krzysztofa Żuka.

Uroczystego otwarcia konferencji w imieniu władz Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II dokonał Prodziekan ds. nauki dr hab. Michał Domagała. Następnie głos zabrała Dyrektor Oddziału Okręgowego Narodowego Banku Polskiego

w Lublinie dr Ilona Skibińska-Fabrowska oraz kolejno: Kierownik Katedry Historii Ustroju i Prawa dr hab. M. Dyjakowska, prof. KUL, Przewodniczący Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa KUL ks. dr hab. M. Sitarz, prof. KUL. W konferencji udział wzięło bisko 100 osób – wśród nich naukowcy i specjaliści z zakresu bankowości, doktoranci i studenci przede wszystkim z KUL.

Program konferencji zakładał sesję plenarną oraz obrady w dwóch równoległych sekcjach tematycznych w zakresie podstawowych dyscyplin historyczno-prawnych i prawno-finansowych. Podczas sesji plenarnej wygłoszono cztery referaty, zaś w czasie obrad w poszczególnych sekcjach tematycznych zaprezentowano łącznie 17 referatów. Każdy z etapów konferencji zamykano dyskusją.

Obradom sesji plenarnej przewodniczył ks. dr hab. Paweł Kaleta (KUL). W trakcie sesji referaty wygłosili: dr hab. M. Dyjakowska, prof. KUL, *Bank Polski 1828-1885 – pierwszy bank centralny na ziemiach polskich*; dr I. Skibińska-Fabrowska, Dyrektor NBP Oddział Okręgowy w Lublinie, *Przemiany polskiej bankowości centralnej – 100-lecie złotego*; dr hab. W. Bednaruk, prof. KUL, *Geneza Europejskiego Banku Centralnego* oraz dr hab. Andrzej Szymański, prof. UO, *Leon Powolny. Bohater walki o polskość Śląska Opolskiego czy defraudant?*

Ta część obrad zakończyła się dyskusją nad referatami. Doktor hab. A. Szymański, prof. UO, skierował pytanie do dr I. Skibińskiej-Fabrowskiej: „Ile pieniędzy potrzebowała Polska podczas II wojny światowej?” oraz „Czy niewypłacenie reparacji wojennych przez Niemcy szkodzi Polsce?”. W odpowiedzi prelegentka wskazała, iż potrzeby finansowe m.in. Polski były bardzo duże, jednak przystępując do wojny nikt nie szacował ilości potrzebnych środków finansowych na przeprowadzenie działań wojennych. Zmniejszenie wydatków odbywało się przede wszystkim przez poszukiwanie zamienników do artykułów, których nie można było kupić w związku z blokadą kontynentalną. W odniesieniu do drugiego pytania wskazała, iż nie sądzi, aby reparacje wojenne w znacznym stopniu podwyższyły stopień gospodarki, bowiem żyjemy w świecie nadprodukcji i przegrzania koniunktury. Tempo rozwoju dla Polski to 3,5% dynamiki PKB. Nie ma wysokich wskaźników inflacji ani bezrobocia. Jeśli jednak polskie reparacje trafią do obywateli można będzie je wydać lub zaoszczędzić, co przyczyni się do wzrostu inwestycji i jednocześnie napędzi gospodarkę, gdyż PKB mogłoby wtedy wzrosnąć do 4,5-6,5%. Zaznaczyć należy, iż obecnie PKB rośnie, zaś maleje inflacja w znacznym stopniu przez młodych ludzi, którzy m.in. dokonują zakupów przez Internet i pracują na umowach cywilnoprawnych. Kolejne pytania do dr I. Skibińskiej-Fabrowskiej zadał dr hab. W. Bednaruk, prof. KUL. Brzmiały one: „Co się

stało ze sztabkami złota należącymi do Polaków podczas wojny?” oraz „Czy jest Pani Dyrektor za wprowadzeniem waluty euro w Polsce?”. Doktor I. Ski-bińska-Fabrowska wskazała, iż złoto trafiło do Afryki, gdzie zostało przekazane Bankowi Polskiemu. Następnie trafiło do Anglii, Kanady i Waszyngtonu. Ponadto częściowo złoto zostało również przeznaczone na odbudowę państwa po stratach powstałych wskutek wojny i na spłatę zaciągniętych pożyczek. Bank Polski wykupił 120 t sztabek złota. W odpowiedzi na drugie pytanie prelegentka podniosła, że wprowadzenie waluty euro w Polsce w pierwszej kolejności wymusza zmiany strukturalne, więc najpierw należy odpowiedzieć na pytanie: „Co powinno się zdarzyć, aby Polska zdecydowała się na walutę Euro?”.

Po przerwie obrady rozpoczęto w sekcji I (CTW 113) i w sekcji II (CTW 114). Sekcji I przewodniczył dr hab. A. Szymański, prof. UO. Podczas obrad głos zabrała dr Emilia Czepczyńska (KUL) przedstawiając referat pt. *Londyński Czar-ny Piątek 1866. Upadek Overend Gurney*, dotyczący problemu zmian w bankowości centralnej na przykładzie historii dobrze prosperującego londyńskiego banku, który na skutek kryzysu oraz czynnika ludzkiego ostatecznie po wielu latach upadł. Następnie referat pt. *Instytucjonalne formy miejskiego kredytu hipotecznego w Królestwie Polskim na przykładzie Towarzystwa Kredytowego miasta Radomia* wygłosiła dr Anna Fermus-Bobowiec (UMCS). W wystąpieniu zwrócono uwagę na tradycje kredytu hipotecznego oraz na rozwój gospodarczy miasta Radomia. W kolejnym referacie pt. *Sposób kreacji Prezesa Narodowego Banku Polskiego w ujęciu historyczno-prawnym* dr Radosław Zych (US) zobra-zował metody powoływania i odwoływania Prezesa NBP oraz jego prawa i obowiązki. Dalej głos zabrał dr Zbigniew Kalandyk (UMCS), który zaprezentował referat pt. *Działalność kredytowa Oddziału Narodowego Banku Polskiego w Rzeszowie w latach 1945-1948*, w którym zwrócił uwagę na wpływ dekretu o reformie bankowej na uruchomienie i funkcjonowanie Oddziału NBP w Rzeszowie w pierwszych latach Polski Ludowej. Obrady zamknął dr inż. Andrzej Fąk przedstawiając referat pt. *Obszary badań numizmatycznych nad powojenną historią Narodowego Banku Polskiego*. Podczas swojego wystąpienia prelegent poruszył problem prawa emisji banknotów, odpowiedzialności za emisje monet oraz przedstawił technikę opracowywania bicia monet.

Sekcji II przewodniczyła dr hab. M. Dyjakowska, prof. KUL. Podczas obrad głos zabrali: dr Natalia Valdemarowa Efremowa (Narodowy Uniwersytet „Odeska Akademia Prawa”) prezentując referat w języku rosyjskim pt. *Создание Государственного банка в Российской империи и его значение для развития банковской системы в Украине до 1918 года*, następnie dr J. Dworas-Kulik (KUL) omawiając instytucję *Kredytu celnego w okresie międzywojennym*.

W referacie zostały wskazane m.in. warunki przyznawania kredytu celnego, podmioty uprawnione do jego zaciągania oraz przebieg postępowania przy udzielaniu kredytów celnych. Kolejno referat pt. *Pomoc finansowa dla polskich osadników na Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1946* wygłosił dr Marek Tkaczuk (US). Przedstawiono w nim kredyty i pożyczki udzielane przez Bank Rolny wraz ze wskazaniem ich przeznaczenia, wysokości i oprocentowania oraz omówiono kwestie odpowiedzialności rzeczowej dłużnika. Głos zabrała także dr Iwona Lasek-Surowiec (PWSZ w Chełmie) przedstawiając referat dotyczący *Prawnych aspektów suwerenności monetarnej Polski wobec integracji ze strefą euro*. W wystąpieniu podniesiono, iż istotą suwerenności jest dobrze funkcjonująca gospodarka, co równa się prawu tworzenia pieniędzy. Wskazano także, że wejście do strefy euro spowoduje utratę prawa do emisji pieniądza przez Bank Polski. Obrady w sekcji II zakończyła dr A. Słowikowska (KUL) wygłaszając referat pt. *Kredyt bez lichwy. Instytucja banków pobożnych (montes pietatis) w prawie kanonicznym*, w którym przedstawiła historię i zasady funkcjonowania banków pobożnych oraz rodzaje pożyczek udzielanych przez te instytucje.

Druga część obrad w poszczególnych sekcjach tematycznych rozpoczęła się w godzinach popołudniowych. Sekcji I przewodniczyła dr hab. M. Dyjakowska, prof. KUL. W trakcie obrad referat wygłosiła mgr Mariola Szewczak-Daniel (UMCS) pt. *Działalność finansowa Zarządu M. Lublina w II Rzeczypospolitej* przedstawiając historię jednego z najistotniejszych przedsięwzięć tj. umowy tzw. „pożyczki ulenowskiej”. W swojej przemowie przedstawiła historię i przyczyny podjęcia negocjacji w związku z kontrowersyjną i niekorzystną dla Polski umową zabezpieczenia ze strony amerykańskiej oraz o ostatecznym uwolnieniu się w 1936 r. strony polskiej od ciężkich warunków zaciągniętej pożyczki. Następnie referat pt. *Pozycja prezesa banku centralnego w Polsce i na Węgrzech – ujęcie prawnoporównawcze* wygłosił Rafał Świergiel (UAM). Prelegent analizował literaturę przedmiotu zawierającą opisy i komentarze do przepisów ustaw zasadniczych obu państw, które odnosiły się do pozycji prezesa Banku Centralnego w Polsce i na Węgrzech. Ostatni referat pt. *Rola banku centralnego w nadzorze nad systemem finansowym w Polsce* wygłosił mgr Bogumił Ciborski. Wystąpienie dotyczyło przedstawienia idei banku centralnego zrodzonej z pierwotnej potrzeby regulacji rynku pieniężnego (przywileju emisyjnego). Przybliżono także historię nadzoru bankowego w Polsce oraz wskazano cele i cechy charakteryzujące dobry nadzór.

Sekcji II przewodniczył dr hab. W. Bednaruk, prof. KUL. Prelegentami byli: mgr P. Bandała z referatem pt. *Struktura organizacyjna Europejskiego Banku Centralnego*, a następnie mgr Joanna Bugajewska (UTH, Radom) wygłosiła

referat pt. *Analiza zdolności kredytowej polskiej rodziny w implikacji badań własnych*. W wystąpieniu zostały omówione przyczyny deficytu i nadwyżki w budżecie domowym oraz rodzaje kredytów zaciąganych w gospodarstwach domowych. Kolejno głos zabrała mgr Edyta Dudzińska (KUL) prezentując historię *Przestępstwa fałszowania pieniędzy*, a także omawiając poszczególne rodzaje fałszerstwa pieniężnego. Ostatni w tej sekcji referat pt. *Bank Polski – powołanie, zadania i przewidywana rola w systemie bankowym* przedstawił mgr Jakub Gil (KUL). W wystąpieniu dokonano analizy przyczyn inflacji i hiperinflacji oraz wskazano na różne przedsięwzięcia Banku Polskiego mające na celu zapobieganie ww. zjawiskom. Aktualna problematyka poruszana w poszczególnych wystąpieniach wywołała burzliwą dyskusję. Pytanie do mgr J. Bugajewskiej skierował dr hab. W. Bednaruk, prof. KUL: „Czy programy 500+ mają wpływ na zadłużenie polskich rodzin?”. W odpowiedzi zostało podniesione, iż programy wsparcia dla rodzin wpływają pozytywnie na rodziny wielodzietne, ale jednocześnie zniechęcają kobiety do pracy i wpływają na wycofanie się z rynku pracy osób w wieku produkcyjnym. Ponadto dr hab. W. Bednaruk, prof. KUL, zapytał mgr. J. Gila: „Co mają zrobić ze swoimi oszczędnościami studenci, aby uchronić je przed inflacją?”. Prelegent zalecił inwestować pieniądze w dzieła sztuki oraz złoto.

Zamknięcia konferencji dokonali dr hab. M. Dyjakowska, prof. KUL, oraz dr hab. W. Bednaruk, prof. KUL. W podsumowaniu dr hab. M. Dyjakowska, prof. KUL zadała pytanie: „Czy prawnicy powinni zajmować się bankowością?”. Niewątpliwie cykl konferencji naukowych nt. *Z dziejów bankowości*, w tym trzecia edycja wydarzenia dowiodły, że tematyka bankowości ma charakter interdyscyplinarny, bowiem duże zainteresowanie budzi zarówno po stronie ekonomistów, jak i prawników. Podczas podsumowania niniejszego wydarzenia podziękowano czynnym uczestnikom konferencji za trud przygotowania merytorycznych referatów, a także studentom, którzy zaangażowali się w prace organizacyjne.

Judyta Dworas-Kulik*

* Dr, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1990-5497>.

